

Fag:	Heimkunnskap (Mat, ernæring og livsstil)
Kode:	HK130
Studiepoeng:	30
Vedtatt:	Vedtatt av Avdelingsstyret i møte 2005 (sak A../05)

Fagplanens inndeling:

- 1. Nasjonal rammeplan**
- 2. Innledning til lokal fagplan**
- 3. Innhold**
- 4. Organisering og arbeidsformer**
- 5. Vurderingsordning**
- 6. Pensum, kunnskapskilder og hjelpemidler til eksamen**

1. Nasjonal rammeplan

(Det som står her i punkt 1 er direkte sitat fra nasjonal rammeplan)

Heimkunnskap (Mat, ernæring og livsstil)

Formål og egenart

Kunnskap og bevissthet om kosthold, ernæring, forbruk og økonomi er viktig for å fungere godt i samfunnet. En oppgave for faget heimkunnskap er å ta vare på og utvikle den kompetansen gutter og jenter trenger for sitt dagligliv og for sitt framtidige arbeidsliv. Et av fagets siktemål er å bidra til en helsefremmende og forebyggende livsstil blant barn og unge. Formålet med faget i allmennlærerutdanningen er å utvikle kompetanse for opplæring i heimkunnskap etter det gjeldende læreplanverket for grunnskolen. For å nå dette målet skal studentene tilegne seg solide ferdigheter og innsikt i matkultur, kosthold og ernæring, forbruk, økonomi, samhandling og livsstil. I studiet skal de utvikle kunnskap om fagets helsefremmende dimensjon og erfare de mulighetene det har som kultur- og miljøbærer i et flerkulturelt samfunn. Gjennom fagdidaktisk arbeid skal de utvikle evne til å vurdere, velge ut og legge til rette for læringsaktiviteter. Erfaring med ulike pedagogiske tilnærmingsmåter skal forberede studentene på en lærerrolle som fremmer elevenes dagliglivskompetanse og interesse for faget.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- kjenne til fagets historie, idégrunnlag, innhold og metoder
- ha kunnskap om norsk ernæringspolitikk og om råvarer og matprodukter som er i samsvar med en bærekraftig utvikling, og de skal kunne anvende denne kunnskapen i opplæringen i grunnskolen
- kjenne til barns oppvekstvilkår i dag, familiestrukturer, familiens rolle i et moderne samfunn og betydningen av samarbeid mellom skole og hjem
- ha kunnskap om hygiene og rengjøring

- kjenne årsaker til rusatferd blant barn og unge
- kunne iverksette helsefremmende arbeid blant barn og unge
- ha kunnskap om bærekraftig forbruk og viktige lover og forskrifter som gjelder forbrukernes rettigheter og plikter

Å være lærer i heimkunnskap

Studentene skal

- kunne planlegge, organisere, gjennomføre, vurdere og kritisk analysere praktiske aktiviteter som dekker kosthold, ernæring, matkultur og matvarehygiene
- kunne praktisere og gi opplæring i prinsipper for god hygiene i et helse-, økonomi- og miljøperspektiv
- kunne lage tradisjonelle og moderne retter fra norsk, samisk og andre lands matkultur
- ha kunnskap om og kunne gjenkjenne tegn på spiseforstyrrelser
- kunne planlegge og gjennomføre faglige opplegg for å redusere bruken av tobakk og rusmidler blant barn og unge
- ha erfaring med utviklingsarbeid som grunnlag for faglige endringsprosesser
- kunne planlegge, organisere, gjennomføre, vurdere og kritisk analysere praktiske faglige og tverrfaglige aktiviteter, der vareundersøkelser, reklame, kommersiell påvirkning, innkjøp, pris, kvalitet, sikkerhet, miljø og disponible midler ses i sammenheng

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne analysere og reflektere over egen læring og se den i sammenheng med elevenes læring i faget
- kunne analysere og reflektere over fagets helsefremmende og forebyggende oppgaver i dagens og framtidens samfunn
- kunne gjøre bruk av utviklingsarbeid som grunnlag for faglige endringsprosesser
- kunne sette faget inn i en flerfaglig og tverrfaglig sammenheng

2. Innledning til lokal fagplan

Denne fagplanen beskriver første studieenhet i faget. Heimkunnskap 1 kan velges både av studenter som har fullført Heimkunnskap 1 (HK115) på 15 studiepoeng og studenter som ikke har fullført denne studieenheten. Studenter som har tatt Heimkunnskap 15 studiepoeng har kommet et stykke på vei når det gjelder læringsmålene for Heimkunnskap 1. De skal derfor i tillegg gjennomføre en fordypningsoppgave.

Progresjon i studiet er en fordypning, dels som en utvidelse av kompetanse. Studiet omfatter bredden i faget og kvalifiserer studentene til å undervise på alle trinn i grunnskolen.

Studiet innebærer arbeidsprosesser som utfordrer på forskjellige måter. Studentenes praktiske og teoretiske arbeid, kulturstoffet og de didaktiske komponentene må ses i sammenheng. Gjennom studiet Heimkunnskap 1 vil det bli lagt vekt på at studentene skal utvikle grunnleggende kunnskaper og holdninger for betydningen av matkultur, livsstil, helse, ernæring, forbruk og økonomi.

Opplæringa legger vekt på forvaltning av ressurser i husholdningen og handlingskompetanse for dagliglivet i hjem, skole og samfunn. Heimkunnskap er et praktisk fag med et vidt fagområde, som bygger på både naturfaglig og samfunnsfaglig vitenskap.

Studiet bærer i seg en kulturarv knyttet til mat og måltider i hjem og samfunn til hverdag, høgtid og fest. Heimkunnskap vektlegger kultur-, håndverks- og opplevelsesdimensjonen med fokus på praktiske ferdigheter, gjøremål og samhandling. Heimkunnskap er også et omsorgs-, helsefremmende og miljøbevarende fag.

Studieenheten omfatter **holdninger til, ferdigheter i og kunnskaper om**

- mat, matlaging, måltider og matkultur
- ernæring og kosthold
- hygiene og renhold
- fysisk, psykisk og sosial helse
- ressurs- og forbrukerspørsmål
- økonomistyring

Endringer i familiestrukturer med mindre og færre nettverk gir faget et spesielt ansvar for overlevering av historiske og kulturelle verdier knyttet til hjem og familie.

Studiets egenart med praktisk arbeid, mat, kultur og måltider gir åpning for språk- og begrepsinnlæring, inkludering og flerkulturell forståelse. Livsstil, forbruk og økonomi er en vesentlig del av innholdet og vil på grunn av samfunnets utvikling bli stadig viktigere.

I tråd med samfunnsutviklingen står hjemmets teknologi sentralt i den studieenheten. Dette innebærer vektlegging av skole/hjem- samarbeid og utvikling av kompetanse for mestring av eget liv.

Studentene arbeider og får trening gjennom praktiske oppgaver og i tilrettelegging for undervisning og læring i et praktisk fag. En vil fokusere på sammenhenger mellom kunnskapssyn og læringsteorier på den ene siden, og valg av arbeidsformer, aktiviteter og hjelpemidler i den praktiske undervisningen på den andre siden.

Kontakt med elever i grunnskolen spiller en sentral rolle i dette arbeidet. Det er derfor nødvendig at studentene i løpet av arbeidet med studieenheten skal ha mulighet til en variert praksis.

Fagplanen deles opp i tre målområder for studieenheten:

- Faglig og fagdidaktisk kunnskap
- Å være lærer i heimkunnskap
- Samhandling og refleksjon.

De tre målområdene har noe ulik rolle, men de vil henge sammen og i større eller mindre grad gripe inn i hverandre. Det vil derfor ofte være vanskelig å avgjøre hvilket målområde man til enhver tid arbeider innenfor. Det første målområdet sier hovedsakelig noe om det spesifikke faglige grunnlaget for denne studieenheten. Det andre har å gjøre med å utvikle en handlingskompetanse som heimkunnskapslærer og se muligheter for helhetstenkning og relasjoner til andre fag i skolen. Fremtidig yrkesrolle som lærer og praksiserfaringer i tilknytning til studiet står sentralt.

Det tredje målområdet er knyttet til studentenes egen utvikling, for seg selv og i samarbeid med andre studenter, lærere og elever.

3. Innhold

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

I denne studieenheten vil en særlig legge vekt på emner som er sentrale på de ulike trinn i grunnskolen. Emnene blir presentert i ulike sammenhenger som for eksempel Mat, ernæring og livsstil

- som et praktisk fag
- som kulturfag
- som dannelsesfag
- som helsefremmende fag
- som estetisk fag
- som forvaltningsfag
- som vitenskapsfag
- og fagemnenes historiske utvikling

For at studentene, både i arbeidet med denne studieenheten og i sitt framtidige virke som lærere, skal kunne arbeide utviklingsorientert med faget og ha et fagdidaktisk perspektiv på undervisningen, er det nødvendig med et godt grunnlag både i praktiske, teoretiske og didaktiske emner. Denne studieenheten vil gi et faglig og didaktisk grunnlag.

Sentrale tema i enheten er ernæring, praktisk matlaging, forvaltning, organisering og samhandling. Heimkunnskap er i seg selv tverrfaglig og kan brukes sammen med andre fag i større sammenhenger. Fagets innhold spiller en omfattende rolle i ulike deler av hjem og samfunnsliv. Innenfor kosthold og ernæring vil en bygge på statens anbefalinger.

Emner fra fagets historie vil vektlegges for å belyse utvikling av og innhold i ulike områder innen faget.

IKT og annen teknologi er sentralt innenfor alle fagemner, for eksempel kostberegningsprogram (Mat på data), regneark (budsjett, regnskap og prisberegninger). Data vil være redskap for presentasjoner (Powerpoint, FrontPage) og informasjonsinnhenting (Internett). it`s:learning vil være et viktig redskap.

I studiet vil en arbeide med holdninger til likestilling og likeverd generelt, og spesielt med jenters og gutter holdninger til oppgaver i hjemmet. I tillegg vil en arbeide med tilpasset opplæring og inkluderende arbeidsmiljø i faget.

Sentrale emner er:

- fagets historie, idégrunnlag, innhold og metoder
- mat og måltider til hverdags, fest og i friluft
- matkultur, mat og religion, spesialkost og dietter
- forståelse for sammenhengen mellom helse, livsstil og kosthold
- tradisjonelle og moderne retter fra norsk, samisk og andre lands matkultur
- råvare og matvarekunnskap
- matvaremerking, matvaresikkerhet og matvarehygiene

- teknikker i matlaging, hjemmets teknologi, kunnskap om utstyr og hjelpemidler
- kunnskaper om innemiljø
- ulike læringsteorier og undervisning i praktiske fag
- sammenhenger mellom ulike læringsteorier og retninger innenfor faget
- utvikling av profesjonskunnskap gjennom refleksjon over egne erfaringer
- drøfting og forståelse av læreplanverket for den 10-årige grunnskolen

Studiet vil vektlegge studentaktivitet og induktive arbeidsformer, med ulike arbeidsformer i ulike gruppesammensetninger.

Å være lærer i heimkunnskap

Sentralt i dette målområdet er at studentene utvikler sine evner til å anvende den faglige og didaktiske kunnskapen til å legge til rette for god heimkunnskapsundervisning. Vi vil la studentene få erfaring med ulike undervisningsmetoder og undervisningsmiljø, samt at vi vil fokusere på de ulike metodenes og miljøenes hensikt.

Arbeidsformer som setter fokus på kommunikasjon og samarbeid og som stimulerer til utvikling av praktiske og teoretiske kunnskaper innen faget, vil være viktige. Et grunnleggende mål med studieenheten er å legge til rette for at studentene skal utvikle en relasjonsforståelse for de emnene de arbeider med, samt å overføre verdien av dette til framtidig arbeid med å undervise i heimkunnskap.

Å være lærer i heimkunnskap innebærer å hjelpe elevene til å utvikle dagliglivskompetanse. I det ligger overføring av gode holdninger, kunnskaper for å mestre eget liv og å ta vare på egen helse. Ulike arbeidsmåter i et praktisk fag innebærer at læreren evner å ta vare på det fruktbare i elevenes erfaringer, interesser og innspill, og lar dette få konsekvenser for undervisningen i heimkunnskap.

Studentene skal gjennom praksisopplæring oppleve heimkunnskapsfaget i varierte situasjoner slik at de får konkretisert og utviklet fagdidaktisk teori som studiet bygger på. Studentene skal også bli i stand til å legge til rette større undervisningsforløp i heimkunnskap, og arbeide med heimkunnskap som deltakende fag i tema- og prosjektarbeid. Det er særlig viktig at studentene får anledning til å arbeide tema- og prosjektbasert med heimkunnskap som sentreringsfag.

Som heimkunnskapslærer er det viktig å bruke ulike organiseringsformer og arbeidsmåter og å se hvilke muligheter faget gir for tilpasset undervisningen. Dette innebærer tilpasning både til de elevene som har vanskeligheter med å følge den normale progresjonen i faget og til dem som har behov for større utfordringer. Det er derfor viktig at studentene er i stand til å legge til rette aktiviteter som passer for den enkelte elev, samt å arbeide for gode holdninger innen faget. Studentene må skaffe seg god forståelse for valg framgangsmåter og hjelpemidler tilpasset elevenes nivå og erfaringsbakgrunn.

Studentene skal gjennom studiet få innsikt i forholdet mellom gutters og jenters ulike innstillinger til og interesse for faget og fagets betydning for framtidig helse og valg av livsstil.

Studentene skal gjennom denne studieenheten få innsikt i og erfaring med bruk av varierte IKT-baserte hjelpemidler slik at de selv skal kunne ta i bruk slike i sin undervisning, og slik at de har et godt grunnlag for på en reflektert måte å kunne ta i bruk nye teknologiske hjelpemidler i tråd med samfunnsutviklingen.

Samhandling og refleksjon

Bak overskriften til dette målområdet ligger erkjennelsen av at kompetanse innen fagområdet og fagets didaktikk utvikles i et samspill mellom mennesker. I lærerutdanningen gjelder dette samspillet mellom studenter og lærere, studentene i mellom og mellom studenter og elever. Videre er refleksjon over egne handlinger og egen utvikling et viktig bidrag til utviklingen av kompetansen som lærer i heimkunnskap.

Gjennom samhandling og tilhørende refleksjon skal studentene presentere egne refleksjoner over sin utvikling av fagdidaktisk kompetanse. Heimkunnskap er i en særstilling når det gjelder praktisk samhandling. Det holdningsskapende og helsefremmende perspektivet vil være utgangspunkt for refleksjonsoppgaver i faget.

Innenfor dette målområdet vil vi også arbeide med studentenes og elevenes holdninger til heimkunnskap, hva som påvirker holdninger og hvilke tiltak som kan settes i verk for å utvikle og vedlikeholde positive holdninger til likeverd, likestilling og arbeidsfordeling i hjem og samfunn. Gjennom studieenheten vil studentene bli kjent med fagets innhold og kunne sette faget inn i en flerfaglig og tverrfaglig sammenheng.

4. Organisering og arbeidsformer

Studiet legges over et semester. Detaljene i forbindelse med organisering av undervisningen finnes i semesterplanene. I undervisningen vil det bli benyttet ulike arbeidsformer som laboratorie- og stasjonsundervisning, uteskoleaktiviteter, forelesning, gjennomgåing av eksempler og oppgave. Eget arbeid med oppgaver, tema- og prosjektarbeid er viktig, også arbeid med kostberegningsprogram og IKT, undersøkelsesvirksomhet eller undervisning i praksisfeltet, samt framføringer. En legger vekt på prosessorientert undervisning med induktiv arbeidsform og stor grad av studentaktivitet. Noe arbeid vil være individuelt, noe vil være gruppearbeid i ulike former og med varierende gruppesammensetning. I studiet legges det opp til noen mindre ekskursjoner.

For studenter som har 15 studiepoeng heimkunnskap fra før, hører det til denne enheten en faglig fordypingsoppgave. Her arbeider studentene relativt selvstendig og må selv gjøre avtaler med eventuelle samarbeidspartnere. Disse studentene vil i perioder arbeide med fordypningsdelen, mens resten av studentene har grunnleggende fagstoff. I løpet av studiet vil det bli gitt et visst antall arbeidsoppdrag av ulik karakter som skal resultere i skriftlige innleveringer eller framlegg.

Praksis

Praksis er en viktig del av studiet og kan knyttes til et prosjekt. Se for øvrig egen plan for praksisopplæringen. For studenter i tredje studieår er det tre uker allmennpraksis med undervisningsopplegg knyttet til studieemnet, men med allmennpraksis fokus. For studenter i fjerde studieår er det to uker fagpraksis, se plan for fagpraksis. Studentene blir organisert i praksisgrupper med en øvingslærer som veileder.

Obligatorisk studiedeltaking

Følgende elementer av studiet er obligatorisk:

- innføring i studieprosessene
- innføring i teknikker, utstyr, redskaper, tekniske hjelpemidler og sikkerhet
- framlegg av prosjekter, forevisninger av og for medstudenter
- aktiviteter som krever samhandling og refleksjon
- praktiske aktiviteter og ansvar i forbindelse med dette
- tverrfaglig temauke
- arbeid i nettklasserom
- studieveiledning
- loggskriving
- studievurdering

Det kreves avmelding fra praktiske økter av hensyn til innkjøp og organisering.

Om en student er fraværende fra obligatorisk undervisning, må dette tas igjen med kompensatorisk arbeid. Dette avtales med faglærer.

Nærmere opplysninger om obligatoriske emner og undervisning blir gitt i semesterplanen. Det vises ellers til avdelingens Regler for frammøte og studiegang ved Avdeling for lærer- og tolkeutdanning.

Det er krav til arbeidsantrekk under praktiske aktiviteter. Materialpenger betales inn på tilsendt giro innen oppgitt frist.

5. Vurderingsordning

Obligatoriske arbeidskrav:

- En skriftlig fagdidaktisk oppgave i gruppe
- Forevisninger og framlegg for medstudenter
- Teknikktrening

Obligatoriske arbeidskrav vurderes med vurderingsuttrykkene godkjent/ikke godkjent. Disse teller ikke ved fastsettelse av endelig karakter. Endelig karakter blir ikke gitt før obligatoriske arbeidskrav er godkjent. Nærmere opplysninger om innleveringsfrister og krav til innhold vil bli gitt ved studiestart, i semesterplaner og gjennom studieåret.

Karakteren i faget fastsettes på grunnlag av to deler, som hver teller 50 %

Del 1 Underveisvurdering

- Mappe med tre ulike arbeider utført innenfor ulike fagområder.

To av mappebidragene er individuelle. Krav til antall mappebidrag, omfanget av dem og andre mer spesifikke krav vil framgå av semesterplanen.

Del 2 Avsluttende eksamen

- Individuell praktisk-muntlig prøve

Både del 1 og del 2 må være bestått for å få karakter i faget. Ved fastsetting av endelig

karakter er del 1 utslagsgivende.

Obligatoriske arbeidskrav vurderes med vurderingsuttrykkene godkjent/ikke godkjent, og teller ikke ved fastsettelse av endelig karakter. Endelig karakter blir ikke gitt før obligatoriske arbeidskrav er godkjent.

6. Pensum, kunnskapskilder og hjelpemidler til eksamen

Semesterplanen skal ha en foreløpig pensumliste ved studiestart. Mindre justeringer av denne kan gjøres etter samråd med studentene. Endelig pensumliste og hjelpemidler til eksamen skal fastsettes av dekan senest 2 måneder før avsluttende eksamen i faget.